Контрольный экземпляр

КПСС XXVII СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕРГЬЯ!

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера деза ★ ШИНАРА, 11 МАРТ, 1986 ШУ. ★ № 30 (7221). ★ Мах 3 кеп.

Советски Союза Коммунистически парте Программа кердача редакцех бола КПСС XXVII съезда соцам Советски Союза Коммунистически парте Программа кердача редакци тIоаргIье.

МАССЕ А МЕХКИЙ ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

Советски Союза Коммунистически парте ПРОГРАММА

КЕРДА РЕДАКЦИ.

ТIАИЙЦАЙ КПСС XXVII СЪЕЗДО

ВВЕДЕНИ

Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революце хьакхеллача Советий Мехко боккхен сий доцен кинъ хьабенаб. Коммунистически парте кулгалла дерригдунен исторически нотолонаш йьхай. Болхлой классе, беррига къхьегамхой хьашташ дерригза кхоачаш а деш, марксистско - ленински хьехамца, революционни къовсамен социализм хьалъяре йIаьхийча опытаца кийчъяна болча КПСС-о бIубенна дуг советски халкъ коммунистически кхоллаелийр машарех наькъагIа.

Парти политически арене пхиъ нохчий коммунистий агрsuperа хьалхарча программин документа тIа — «Коммунистически парте Манифеста» тIа хьалхайкаъ обществана социалистически органлонаш яра идеяш, цIакхха, а лердоацача Парижски Коммуна турнавий дешадечча тIуакхха, дунен халкъашта юкъерча болхлой класса, российски революционно-демократически болама революционни традицеш эца мегаргIойлаш ше хиларах тарра, цийга йIца парти санна.

Иллан коммунизмана лерад алларалла — Карл Марксен Фридрих Энгельсен, классови къовсама исторически опытех, адамлен хьалхалаттача уйланна карагIдьнырех когIортолга а ен, общество дегIайоалараш объективни закономерни хьадиллад, теоретически хьакъенкад капитализм йоханза яргца хилар, баьнъаьъ хьаттаьйй пролетариата дерригдунен-исторически миссеи кердa. коммунистически общество хьакхоллар из хиларах тарра. «Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!» яха лог Потладен бола цар тIахьехам хIанз а болхлой болама денаде лозунг долаш бус.

Марксен Энгельсен тIулакх гениальни хьаденача Владимир Ильич Ленина кердача исторически хьалаша на массе овгIорхаъара дегIайоалабаьб цар хьехам, жоп тийнад вай замаллахьарча овлалгарча хаттараша социалистически революцеи социализм хьалъяреи теореца. тIемен машареи проблемаш теркалъяра йиlман система на кийчбьб болхлой болам.

Марксизм-ленинизм — бIарча цаI бола революционни хьехам. Сийлахь-воккхача Ленина хьакхалла парти йиlман социализма болхлой болама вIашагIкхотталлар, теории практикен вIашагIьгIорбошш цхьана хилар бакъдар а хинна дIаэттай. Из хила а хиннай, я а я, дуг а я марксизма-ленинизма парти революционни тIулакхаш чакхдоаха парти.

ХIара исторически этаре КПСС-о кхоачашдаьд цун программашка йиlманца бакъдеш хьаурттадаь, денхараш.

1903 шера II съезде эггара хьалхара Программа тIа а йиц, большевистски парте болхлой класс, ахархой, Россе берригa-къхьегамхой гIовттабир пачхаъа. самодержави, йIаьта цун тIехьагIа — капиталистически строй дIайихкар духьа къовсам болабаьб, кхаь российски революце алах чакхъяьнад из, 1917 шера Октябре болхлой классо ший бе делиад политически Iаьдал. Историе чухь духьхьашха хьехиннаб болхлойн ахархойн пачхаьхьехе. **ДIадоладеннад керда дуне хьанхоллилгга.**

1919 шера VIII съезде шолгIагIа Программа тIа а йиц, социализм хьалъяра денхар отталлаь парте. Дахказа долча наькъашка тIоаргIа ухаш. Iалъамате йоккхий халонаш яц а ен, бIарга из йIанача тайпара йоккха турпалал а гойташ, советски халкъо Коммунистически парте кулгалла кхоачашъеьй В. И. Ленина кийчъяь хиина социализм хьалъяра план. **Боккъонца долаш дола хIама а хиннa дIаэттай вай мехка социализм.**

1961 шера XXII съезде кхоалгIа Программа тIа а йиц, Iаьлъамате боккха болх шерра дIаболабаьб парте коммунизм хьалъяра дерригча лостамашца. Советски обществa доккхий толамаш дахьад производительний низаш, экономически социальни отношеней, социалистически революцеи культура дегIанхулара, керда тайпа сар хьалкхевара дахьъе. **ДегIаенача социализма керда этан дIайолаелий вай мехко.** Советски Союза доаргIам лакхенна империалистически Iаэала, агрессе, тIема политикна духьалаорча, машара, демократена, социальни прогресса тIехьарча кхоъсама нив бола фактор из хиларах тарра.

Кхоалагlа Программа тIаийначул тIехьагIа дIаlаъача хино бакъдьад дун керттере теоретически политически установкаш иййса лиъар. Цунца цхьана, Iоаьча опыто, мехка чурча вахаререн дунен аренерен хиндумаш йиlманга гIолла кхетадаро таро ду советски обществo дегIаахара перспективаш, тIехьарча дегIаучунга — коммунизма-га кхачара наькъашш средташш, кердача исторически хьалаша дунен халкъашта юкъерча политика денхараш ийсеи хьадан белгалде.

Уьх редакцех йола КПСС кхоалагIа Программа — из а социализм плана боарамагIен массе оагIорахъерен эргайоахаш тоаяра, мохк социально-экономически дегIайоалабелга сихдара лерда тIа советски общество дIахо коммунизмага яхара программа. Из я машарн социальни прогресси бахьан долаш лоаттабева къовсама программа.

ХЬАЛХАРА ДАКЪА

КАПИТАЛИЗМАГАРА СОЦИАЛИЗМАГЕИ КОММУНИЗМАГЕИ ДОВЛАР—ХIАНЗАРЧА ЗАМАН КЕРТТЕРА ЧУЛОЦАМ

I. Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революции СССР-е социализм хьалъяри

Октябрьски революце дIайолаьь, адамлен социализмагахьа дерригдунен - исторически гола тохар — хила ма доаттара доза общество дегIахьарах хьахиннар.

Капитализм — адамлен историе чухь эггара тIехьара эксплуататорски строй. Производительни низаш дегIадоладара низ болаш чинг а теха, цул тIехьагIа социальни прогрессера бодача наькъа тIа духьале а хинна дIаэттар из.

Капитализма истори — из да цун керттера вIашдухьале — производства общественни хьисанан наьха хьакъ дуча частнокапиталистически формацеи юкъера вIашдухьале кIоргIьгIлара, болхлой классаи берригача къхьегамхоттеи ош йола эксплуатаци тIоаргIьлара, къхьалхал капиталан, Iаваре боккхаралта а Iазап тIалоаттадераша а юкъера къовсам ирбалара истори, из да экономически кризисий ,социально-политически оьлларгача хувдамий, къхьегама наха чотъяь варгвоацаш домкхий зуламаш кач а дехкаш, мехкаш дIалувара деча тIемийн довзийн истори.

XX-гIа бIаьшера йоласинача юхье капитала концентрации централизацин ира процесco дерригача экономически политически вахарера керттера рычагаш дIалийца йола капиталистий йоккхий монополистически союзаш хьахиларга кхоачадир гIувах. Ший эггара дакларгIон тIехьхьарчеи стадега — империализма стадега кхаьчай капитализм. В .И. Ленина ма аллара, агрессивни тIемаш дудувла керттера хьест, «къамаша эггара тIоаргIагIа Iазап тIадоаттадер а хинна дIаэттай империалистически капитализм».

Империализма стаде хьахиннад капиталистический производственни отношенеш социалистическинарца хуздера дола материальни хьалаш, вIашттехьйовл котолонца социалистически революци ира энна объективнини субъективнини предпосылкаш. **Къаьнача обществаца революционни эргало яреи керддар хьарех мисси тIаIожалий поторе болхлой класса.** Из чакх а йоахаш, по кхоачашду ший классови хьатташ дац иа Iеш, берригача хьахьегамхой хьаттош а.

Царизма Iазапо, крепостничества пIрача тIулакхаца ихы тIа а тоаргIьлъ йола империализма вIашдухьалеташ Iалъамате боккхача низаца этгар Россе. Росси хинаб дуне халкъашта юкъерча империализма молагIа йола шено, цун вIашдухьалеташ керттера цунт. Цудухьа уьхазахьа яьлар дунен революционни болама центр. Российски пролетариата хьалхашка этгар Iалъамате хIален бехкокхамех денхар — буржуазе дуненна доал дара эIы эггара хьалха тедиIа. Из долургIолад хиннадаь кердача тайпара йолча парте — пролетариата денлаерча революционни организце кулгалда мара.

Большевистски парти хьалр российски дунен халкъашта интернет болхлой болаца истореча чухь гола тохийта пунт а хинна дIаэттар. Общество дегIаара, пролетариата классови къовсама вIашт дола объективни хIама, В. И. Ленина, дунна гонахьа ихотабена хиннача марксисташта гььнаьар Iилманга гIолла бIаргагорах хьахинна хIама, хIалд ца луш цар леладаьча политически организаторски гIувахех хьахинна хIама да из, «Революционерий организаци я тхона — тIакхоа оаха тIанIалгIаихосгарца Россей» яха ленински тIехьехам раьза хинна тIаийцар болхлой российски общества хьалхалаттача наьха, къхьегача халкъа дегIайолча винаий хьакъалон деташеи. В. И. Ленина кийчъяь парте идеологически, политически, организационни принципаш, наха юкъе цо беча балха методаш. Керда тайпа парти хьаеци тоаргIуши хьаенаи революционаеци ьттехьарча оппортунизмаеи, догматизмаца а левацки авантюризмаца а машар боацаш лоаттабаьча къовсамашка.

1905—1907 шерий революце — империализма замалахьа этгара хьалхарча халкъа революце — хьакъкхар болхлой класса низ, пролетариата дIаэорча котолонай юхьиг хилар цунах. 1917 шерарча февральски буржуазно - демократически революце дIаьлыккхар царием. Цхьабакъда, адамаш социальни къамаи Iазапах, империалистически тIема халонех муъъаделаIазар цо, российски общества хинна вIашдухьалеташ къовсамашар. Хало тIагIорторталь дIадехар а хинна дIаэттар социалистически революци.

Этгара тоаргIагIа революционни дика вIашттехьъьнен тIедарца болгалбалоаларг Россе болхлой класс. Цунна керте лаьттар политически къовсамашка денала тоаргIъена, къхьалаатта революционни теори шийга йолаш хинна большевистски парти. В. И. Ленина синаб цунна къовсама ньъьта перспектива, империализмэ хьалашка юхьхьенца къаьстта хьайгIача цIыш е массеех мехка пролетарски революци котъяда йиш хиларах бола хьехам вIашттехьа а балхиса.

Большевикий парте тIахьехам барахь цун кулгаллен болхлой классо хондамбоалаш бола тIом болабаб капитала Iаьдала духьала. Парте ина бола дош тоатол а дан вIашагIтехаб социализм бахьан долаш лоаттабу пролетарски къовсам, лаьтта бахьан долаш доаттабу ахархой къовсам, Россерча тоIада доахнача халкъий къаманкортамгIален къовсам, империалистически тIема духьалара, машара тIехьарча дерригача халкъа бIдам, тIаккха из тIедерзадьъ буржуазни строй дIаликхара.

Дерригдунен истори хиийца йола событи а хинца дIаэттар Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци, цо белгалабаьб дуне дегIаахара генеральни лостами керттера тенденцеи, юхь дIайолаьй юхьалостаюлургIоаьдача процесса — капитализмана меттет керло. коммунистически общественно-экономически формаци дIаоттаяь.

Историе чухь духьхьашха хьа а хинна тоаргIьеннай пролетариата диктатура пачхаъьлхье. Болхлой класс, шийна гонахьа берригa къхьегамхой вIашагIа а бетташ, капитализмагара социализмагара довлача хинара эггара тоаялаше декхарш хоачашде, кердача обществана лардаш йохка йолаеннай.

Политически Iаьдал хьаденкхаро, граждански тIема фронташка котолонаш ихаро, къхьча мехий тIема интернеши бохаро, керда вахар хьалдара дIаеделаенача перспективаша донхий иншаш революционни хьинари чудоссадир къхьегамхошта. Уж чакхдьинад боахам бохаро, контрреволюционни тийшача балхашеи буржуазе саботажон, мохк технико-экономически культурини дайъье тIехьабисаро тIахоачадаьча эшамехи халонеи. Переходни юкъъаьга классеои къхьегамхошта тIаIойолча хана лирача довзишка бувлар. Моастагlа долча капиталистически гомо йорза атакаш йора, Iалъамате дукха тIемен политически провокацеш лелабора Советий Мехка духьала.

Наьха хьинярах ког-тIортолга а еш, ауттъьарчеи «вырдехьарчеи» оппортунистий тIатувсабалар юха а детташ, ший идейно-политически организационни цхьаьа-тIо тIоаrl а еш, парте лоарзагIа ца йоалаш чанхбалъаб социализм хьалъяра тIаберзабаь ленински генеральни накъ.

Халкъа хьабелькъий производства керттера средтеши. Лаьттанна, заводашта, фабрикашта, банкашта **национализаци** ярг Iалашъяьй общественни социалистически доалахьё тIоаrIъярах дегIанхувларан, боахама планови система вIашагIйоллара хиланза яргIоаца предпосылкаш. Мехка **индустриализаци** яро ина бола промышленни дерзина а яь дIаоттайир Советски Союз. Экономически отношенеш на, ахархой вахара берригача лостаме юкъарта переворот хилар юрта боахама **коллективизаци** ярах. Тоаrlача социально-экономически лерда тIа дIаоттайир болхлой классеи ахархойн союз. **Культурин революци** яр бахьан долаш дIадаьккхар йоахъе-дешаца ца довлта, церра ницкъ хьабийлар къхьегама саса творчески низаш дегIадоладара. из духовно ьIаьхийара, хьахилар социалистически интеллигенци, советски наьха саиятеше керттера а хинна дIаэттар марксистско-ленински идеологи.

Социализмана карагIдьнш эггара доккхагIолла хIама — **къаний** дош къоастагlар. Октябрь котбаларо ихы хоахдоагIарбеанарца. ДIадахкаяр къаний а народностий а Iазаяи къаний бокъонаш тIехьатарра ца хиларг. Iалъамате бокхача лоарзIаме хилар пархIата. цIыштара бокъонаи болх хьалъяш дунканча къаний цхьаи пачхъьхьлхене—Советски Социалистически Республикай Союзе шоай лоIамагIа вIашагIтохар. Социализм хьалъеча юкъагIа Iалашъяьй хьалха хинача къаний йистой сиха экономически, социални, культурни прогресс. Кхы хургIоацаш дIадьяьнад къамашта юкъера довнаш, СССР дерригача халкъий вахара боарам а хинна дIаэттад вежаршка дола доттагIал, айхха цхьана леладу тIулакхаш, вIашт ду новкъостал.

Цу дерригача хIамашка хьалъокхар дерригдунен-историчесеи доархIамера социальни переворот йьига — кхы турпIоацаш дIаньккхар вIашшереташка тIалъятта частни лоалехье, сиго саг воанзвелга. Болхлой класса, колхозни ахархой, халкъа интеллигенце, массе къамех бодча къхьегамхой юкъарча хьаттий лардa тIа хьахиннай советски общества социально-политически изейнни цхьаьгIо. Къхьегама саг мехка низза да а хинна дIаэттар. **СССР-е керттерча дахьъе хьалйир социалистически общество.**

Кердача стройна бирса тохкам хилар Сийлахь-боккхача Дай мехка тIемех. Советски халкъеи цун Германицарча Низашен, партена гонахьа кхота а денна. бIарга ца йIнача тайпара йоккха турпалал хьа а хьокхаш, пархинг йоаяхъаш эшайр германски фашизм—дунен империалистически реанце ина болашгIа йола отряд. Советски Союзо ший котолонца хоадамболаш дола дIаиъа лаьцар нацистски лоалах Европа халкъаш муъъаделоахача, дунен цивилизаци кIалхарвоаяккхача. Фашистски Германин милитаристски Японии йохаяро керда тароваш хьаййилар машар, демократи, къамий юртамуъялен социализми бахьан долаш халкъашца лоаттабева къовсама. Советски халкъо яьнхача котаоно даккха аййир дунен халкъашта юкъера Советски паччахьалкхен авторитет.

Лоащача хана СССР-о ерзайир тIемо яь хала чоанаш, дикка тIоаrIийр ций экономически, йиlман-технически, обороннн потенциал, дунен халкъашта юкъера лоэицеш. **Социализм йиззан боккъонца котъьлар вай мехка.**

Карагlдьнырех ког-тIортолга а еш, советски общество бIубенна дIаэо дIахьалхашкахьа ихай экономически, социально - политически, духовни дегIаахара дахьъе. Мехка хьахиннай цаI йола халкъбоазама комиdекс. Мехка къулбаседехьеи малхбалехьеи керда йоккхий районаш карааразлъй, тоадаьй Iалâмах пайда эцилга. Тоъал ланхъенай кхамах доход, общественнй къаьгегама оасарде. Дикка аIбеннаб халкъа хьал-тарон боарам, кхоачашъеш и чуIа цIеноп хьалдара Iалъамате йоккха программа. Алсамдьаннад халкъа духовни рузкъа, чакхдьакхъад массанера а юкъера дешар дешIаттара довлар. тIехьдьина доккхий толамаш дахьад советски йиlмои техникон. Советски Союзе хьалъьй эггара хьалхара атомни электростанцин эггара хьалхара атомни ледоколи, сигала яхийтай эггара хьалхара Iаьттан некуственни спутник, саг тIа а волаш сигала дахийтад эггара хьалхара космически кема.

Тоаrlеннай социалистически общественни отношенеш. ВIашттехьъьнений наьха керда социальни интернационални общность — советски халкъ. Пролетариата диктатура пачхаъьлхенна, дерригача халкъа социалистически паччахьалкхе хиннай.

Большевистски принципиальности самокритичности хьа а хьокхаш, наха хьалхолацаш хиларах ког-тIортолга а еш, парте боккха болх чакхбаьккхаб культурничостаб дьяна зуламаш, партийни паччахьалкхенна кулгалдара дьяъерча ленински норма тIара дулар йIадаккхара, субъективистски, волюнтаристски хьесапера Iалаташ дIадахара. ДIахо дегIаеай советски демократи, социалистически законность тоаrlьяй.

Советски халкъа хьинареча хьакъегамо, экономике, социальни политически сферашна, йиlман чун культурен доахача толамаша дегIаенача социализма этап хьаййилла кердача исторически рубежашка хоачаhаб вай мохк.

Социализмана карагIдьнина исторически хIама да СССР-аи США-неи. Варшавски Договора Организацеин НАТО-нен юкъе тIема-стратегически паритет оттаяр. Цо тоаrlийлъй СССР, социализма мехкий, берригача прогрессивни идеий-позицеи, тIаккдегIаккхайсад дунен ядерни тIем тIа котало яккхара империализма агрессивни-гIоърадаь дьь доархIамаш. Из боарам цхьан метте лоаттабар — машарн дунен халкъашта юкъера ихерамзде Iалапъяра цIенхаттта хаттараша.

СССР-а, кхыча социалистически мехкий опыто дог тешадеп хьахьокъ капиталзмал тIехдола адамлен прогресса лагIа ше хиларах тарра кердача общества шеко йоаш йола социально-экономически, политически, идейни, моральни совеланш, жоп ду буржуазни строя ъъестаре низ ца кхоачача хаттараша.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ПРОГРАММА

(Діахододар. Доллург 1-га оагІо тІа).

Социализм — из я ший байрахха тІа «Долла хІама сага духьа , долла хІама сага ирзаздухьа» — вай деггіаш латташ йола общество. Из общество я, цига:

— производства средствах хьажа ге йоахкаш, саго сар возвелога, социальни, политически, идеологически привилегированни кІезнигагІбарий ІаьхІал, миллионаш болча наьха вьели йоазъедешар ца хари геттара дІадьяьхкъ;

— производителни низашш массе оагІорахьарен бозрамагІеи деггіахараа шерра ниъ хьабийла, йигман-техника чекна прогресс ма хьабо бозу бозашш ца я буташ, деррігача халкъа хьал-таро тІехь тІехьа духьарІа ламхьеш:

— «Хіаранегара — хьинарга хьежка, хіараккеа — кхъьгагара хьежка» яхача принципо ма яхьара кхъьгара гіоха цахьатарра бокъон цуна рознагражденин ІаІашъбо, мах бозадеш ду медицински гІулакхаш, просвещени, эгтара кІезнигагІа маьхх чуІе фусам санна йолуш социальни гІойлеиех бахача наха пайда эцаш;

— болхлой класса, колхозни ахархой, интеллигенце йохархІоона цхьоаІо тІехьажа, яхалнаха а миІача наха а бокъонца цхьатарра йола бокъонаш ена, юхонарча денга бола тешаме ниъ къонача а нохкала хьабийла, кхъьгагара ветеранаша тешшаме социальни ІалашоІена;

— къамий бокъонши цхьатара ца хилар ДІадаьккха, деррігача къамийла наролюдиех юридически бокъонца бакъйолеи нийсо, доттагІаІ, вошал чІоагІдаь;

— бокъонца йола демократи — халкъа йолеи далкъо ше деладум ІаьІаа — дІаоттаьлн деггіахуаин, производственни, общественни, паччахьалкеен гІулакхашта доал доча юкъе гражданаша шерреи йиззача бокъонаГІеи даьа лоаиЛра Іалашдаь;

— парГІатоп, сага бокъонний, сага дикала ідеши йиза я бокъонна болаш болча, вахара лоаррІехьара чулоцамаш, Іалашдаь бокъонаши дехкаранна вІашагІйъосталге йиш йокъашш цхьатарра хилар, лелаш да цхьа законаш нравственности цхьа нормаши, массенена а хІараненна а цхьа дисциплина, хьахулаш доагІа сагІ массайолча оагІорахьара деГІахара тІа-тІа диканга дуьш доза хьалаш;

— массе бозу деш а бокъонаш политически нравственни идеологи, берригача наха хьадиллад знанеи деррігача хьестанга тІадолка наььхаш, хьаьЛ деррігача дунен культурах дикагІа мел дар шийна чуозаш йола хьалаш, цига бокъонаш культурах:

— хьаьинай социальни ницкош, коллективизма, новъкосташа вІаши тІо дара кІийлеи тІа латта, кхъьгагара саг кхоанеиах тешаеш йоца, керда общественни отношенеш, шиЙ ихел ихоллар ше хиларгІ тарра духовно а нравственно а цун хІама лаьхдеи йола вахара социалистически еи.

Социализм я дунен халъьшта юкъера арене уйлаш лелош дола тІулахкаш халкъаш шоЙ мукъе хиларгеи социальни прогрессаеи кхача гІерташ хилар хьаллаларан керттерга декхара — мишар ца бохийгара тГоагІбаран гІадерзаш дола общество.

Исторически деГІахара кердача этане вай партена, советски халкъа шиЙ деррігача гІовнаца хьадкашка этгар социалистически общество массайолча оагІорахьара этгар а йьккха тоаяра, цун тарохеи совЬетекеи йхоо коммунизмагахка дахара кхы а бизнагІеи эффективнигІеи пайда ийбора декхара.

II. ХІанзарча дунен тІа прогрессеи реакцеи низашта юкъе латта къовсам

Сийлахь - бохкача Октябро дІайолаяь социальни мукъазхьара дерригдунен исторически процесс деггіайбаккхаш долча хІама хилар германски фашизми японски милитаризми нохкаГІулг тІехьагІа Европа, Азе, тІаккха Америка а массеки мекка эксплуататорехи Іоьлиг. Іалашоьрхаг. **Бохкования долаш йола хІама а кинг — нохкалгІа вай мехка дІаоттаьа социалнзмах дунен система хилар.** Дунен халкъашта юкъерча масштабаь практика техкар керда общество хьалъара марксистско - ленински теория, политика, тІоайлина дІаагІеи деггіаш Іалашъкаетара йоккхачІа терригтореш тІа, коммунистически цивилизацин хьаара новкъа болхаш латт бІаьш миллионаш болх яьа тІа-тІа дукхагІа хул нелитализмах тешам бойна, цоай деггіахара перспективаш цунна юкъе доаш, цоай мехкашка социалистически хуьнаеш дара тІагІерта наьхьа лехаш а кордаоагІаш а дола халкъаш.

Социализма толамаш нъьсста дег чу дувшап да, уж эгтара лоаггІча исторически хана, цІаккха дІа ца боллаш тІалаттача экономически Іоттьамгарен идеологически диверсешкарен духьхьала контрреволюционни переворотаи е гІертарген тІема агрессецеи хьатталца болча империализма низа хьалашкех дьаьх хиларгІа.

Социализми мехкашка Іоаьлча опьта доарХІам цІаккха оовргбоаяеи дІадаьлла, дІадаьлла, цІаккха цаерна йІаьхий яьй социализм хьалъара практика, бІарга а гуш гучалъхар социализма дунен дуккхача хьалхарча эргаланаш. Цунца цьхана цу итташ долча цкрий опьто тешаеш ду, хьалъхе болхлой класса, колхозни, Іадал рьяьхеташой хилар; общество деГІахара деш дола булгал Іилмаи социализма идеологи лерде дувцаш йолча Коммунистически парте оагІорахьара хилар: производства керттера средствех общественни долалъе хилар тІоайденна Йіаьхий яьй социализм хьалъара практика, бІарга а гуш гучалъхар социализма дунен дуккхача хьалхарча эргаланаш. Цунца цьхана цу итташ долча цкрий опьто тешаеш ду, хьалъхе болхлой класса, колхозни, Іадал рьяьхеташой хилар; общество деГІахара деш дола булгал Іилмаи социализма идеологи лерде дувцаш йолча Коммунистически парте оагІорахьара хилар: производства керттера средствех общественни долалъе хилар тІоайденна планагІа деГІахарн; «Хіаранегара—хьинарга хьежка — хіараненна кхъьгагара хьежка» яхапринцип ихоачьыьяр; социалистически деГІахарни деГІахаар; деррігача долалъе хилар; наггийча къамий бокъонаш цхьатарреи юкъе доттагІаІи хилар; тІакхудеача классови моастагІех революце дьаьх толамаш лорадар санна долча **социалнзма юкъарча законоМерностий** доарХІам Іалашъатте бокъка хилара.

Социалистически мехкех хІаранс хьаддача хьалашка юкъерча законоМерностех пайда ийбар — уж бІубенна дІахьалхашкашъе яхара, деГІаухуача ниислу халонаш дІаяхарен хьалхашка уттташ йола вІашдуьхьалеш ханачьа кхьстаяреи кІийлес, доал деш йолча коммунистически партена социалистически деГІахара юкъерча процесса юкъе лоаца бокъонца дола дьаьа.

Социализмо яхара чудоалелаьь социалистически пачхьалкхенаІта юкъе уггтадеш долга дунен халкъашта юкъерча гІулахкий керда, хьалха цІаккха ца пайна тайпа. Цар тешам лард я социально-экономически политически строй цхьан тайпара хилар, марксистско-ленински идеологии, классови бІаьргаш доттагІаш, социалистически хьалъара керда общество лорарнеи дехкараш кІестадеча цхьаьа гІулакхаш леладеш, вІашш гІо дар; машар, дунен халкъий яхкермалле, общественни прогресс оахьан къовсам лоаттабар; бокъонаш цхьатарра хилар хьара наччьалкхеле хиий шуьгьаГІа хилареи цун-суверенитетеи сІй дар.

Социалистически интернационализма отвисшеешь эгтара дуккагІа йохьнаш **я социалистически содружество.** Социалистически доттагІлеи мехкаш — ВІашш экономически-ГІо дара Совета, Варшавски Договора Организацина юкъе дальхоалаРаш — вІаши дийза да оолинара хьалташш де лерхіаш дараши юкъара хиларо, шерра, дуккхача плацех цхьана леладеча гІулакхий буьзамаша, дунен халкъашта юкъе шоаш деш дараша координаци ю. Историна юкъара яш цхьанне а къьастта йола бокъонши гІойленачи йоаца а хила йиш йоаца а, дунен халкъашта юкъера гІулахкаш бокъонца дола халкъашта юкъе лела гІулахкаш санна ІаІаста, эгтара халкъера паччьалкхенаГІа качьалкхенаГІа кулгалхошта юкъерчаргтара къьастгагара коллективашта юкъерчарга яхоачьаш долча геттара гаіт-таиперча соаращка пахара хьашт дола берката бувзамаш хьамнеи леггіаухаи нола мехкаш соодинеи доттагІаш соядоа социалнзм хьалъеча вошал долча паччьалкхеле инзаш, гІо ду цар яхкермалле тешаме лелашъе.

Социализма чулоцамагара шийгара хьадоагІаш да социалистически мелнаш оъьхгиЙно тІа-тІа дуккагІа вІаши гаргахкана дарддоаш хилар. Нагахь саиа капиталистически дунен тІа лелаш дар экономически, социальни, политически, культурни деГІаахар цхьаи боарме па хиларга заюн дале, иза бола мехкаш иша эсала дарий лаьа.ма рухьъашта а наха а эксплуатаци яра чтаьх дІаьхий ухле, уж мехкаш деГІахара ма могта ихадеТта, социалнзмо хьарга хьоаяеаеи царга тІекхьаьхкара хиланна дарддоаца хьаллаш. Социалистически мехкий общественни деГІадахкара боарамаи ланкагІа а вІаши гаргагІа а не хуп, діаьхеГіеи ніоргаГіеи хуп цар цхьана долалу гІулахкаш, органичнеГІа хуп уж вІаши гаргадахара процесс.

Социалнзма дунен система хьахиларо, социалистически содружестваа формирован яроп из «Іоагіъьлара орто социальни прогресс, деррігача долалъе хилар, мирни, парГІато, мах **хиларгІ хьаьвсаеи лоаттабева халкъашта гІойленна хуррдоа тайпара оолинара хьаьнан дьяд дунен халкъашта юкъерча арене ниэни соотношенеиа.** Дунен политикера цхьаьнна дунен ша юкъе йоацаш къьастадеш йиш йоацаш оола хІанзарча хилара эгтара, цун доагІаш деГІахара оола ца социалистически доттагІас; ма я Іьльтарча машара тешаме чІоагІдаю, дунен халкъашта юкъе лела гІулахкаш ше доацаш, машарен демократически кеп йолаш хуливітадча эгтара чІоагІа хьаллолаш, империалистически реакце наьхьа тІара керттера дуьхьал.

Исоаича, бІубенна ихоненга додаш долча социализма дунеина духьала латт хІанз а иш болаш кхераиен дола, амма эгтара чІоагІгІа ино болаш из хинна ца діаьлина доал, напигача, экономически гІоаттаяра дуе. **Капиталнзма юкъара кризис мІоаргхуш латт.** Де хІама доацаш готлуш латт цо доал деш йола сфера, тІа-тІа чІоагІа чуадоал цунна ма исторе хоадаеь ха ихоачалуш латтаи хилар.

ХІанзарча хахара капиталнзмо, социализмо, социализмаи ю ХХ дІаьшерре йоккхачу хана а кхьметтел из ешъаенна хана хана а хиначоа юхе. Монополей а паччьахьлкхен а низ цхьан механизме вІашагІйохаш йолча паччьахьлкхенмонополистически капиталнзма хІаллашка Іалашъате тІа-тІа дегІадьлаеча производственни низашгіеи капиталистически производственни отношенеиеи юкъера конфликт тІа-тІа ярагІа ухл. Тіа-тІа чуре меллу экономики низ, из гуш да из деГІахара юкъара темаш шортІятІаран, циклически структурни кризисаш вІаши чоалъьхьлараш яГоаръьлараш. Вілла діадарідоа ца лазар а хинна діаэтай дуккха нах чулоацаш йола балхазле, инфлящи, Іалашъате йоккхийча мастебашца къьчай бюджетни дефицити паччьахьлкхенашка доахка декхараш.

Капиталистически концентрацеи производства интернационализацеи духьхьал хьахиннер да къьхьегамхошта дерригача дунен масштаб эксплуатаци яра чотах Іалашмате дожкий пайдаГІучкухаш йола транснационални корпорацеи чІоагІгІалар. Мукъайиннича' паччьахьлкхений суверенитет йохаль ца Іаш уж Іахкуьд деГІадьлаьчча капиталистически мехкий къамаи къаштагта а.

Хувщабенича лоаттама Іатовска гІерташ, даим маневраш ю монополистически буржуазе. Къаман доходи долча бюджетаца гІолла доккха капитала пайда баргбоача гайпара юкалеьх капиталистически паччьахьлкхейо, эгтара керда долча Іилманен техниканен карагІдаккхарш шийна ша гІулаялаш де еттале гІерт. Экспулуатіце механизм новкъалоцаеш, цун болх дукхагІа болаяра дацийл. Тіа-тІа дукхагІа чуккуьх квалифицирех, интеллектуальни низех, балхахоь нервни энергех дохаш дола пайдаш.

Дунен социализма влиянн чІоагІгІча лоаттаме кхъьгагамхой классови къовсаюо цкъьза пар цхьдона ДІадехарца тІа ца нйдача, тІо къьегама оолаш цхьаьнна дьяьхе тоа ца дича; цунах ду мах лаьх ца бича, социальни Іалашо ерта тоа на дича ца боалача ихоачабу капиталисташ. Из ду керттергаи, вешта ахьча, капитала доал металоатадара. Цхьаьнахьа, цу гІолла доккха маневраш тІа-тІа дуккха цхьаьна тарью инзаш дарца, монополнеен буржуазни паччьахьлкхенги къьхьегамхой вахара боарама цкъана ева духхьларача наступленеца.

Социальни тІекъаьс во хул капиталнзм йолча хана Іилман-техничеи революце. Предприятеашкара арахъзувса чинлиноаш болча къьхьегамхоста профессионально деквалификаци ю, материальни тарохех боах, цар ихоненах бола деггіа тешам бсабу. Дийци бавнача кагирхой донкха дакъа цоай иноех а эканеех а пайда эца моттиг ларъа цо могаг да, шоашкара хьал сов во хиларгІа халс ІоьшІаш да. Дунгка нах бе белх бсацан хилар дІадалап экономически конъюнктура мичча тайпара хиччи г, хІаьта на хІама дІахо деГІахара хьаьъехьара цено и йоацаш йола реальни перспективаа Іалашъате ихеграме я общественна строй из хиларах тарра капиталнзмана.

Доал дара поэицеи дІадийцаш монополеша экономика аграрни сектере. Производственни отношенеш Іалашъате дукха фермераш, доцаш фермашка биса вІашгІехьадьашнарш а ца Іалашъате чІоагІгІа къьхьегга дезаши халс тІалаттаяш. Фермерий деазлий ихеллаш хуиьалъш долча рыьна хьалеяш дагІеиеи хьаьгІеи монополистически буржуази. Къьастта халъа хьалаш да хьаьла колонеши ахкоЛонеши хиначча мехкашкарча ахархоштта тІалаттараш. Городашкарча нагийчеи къьхьегеи предпринимателяшта тІа-тІа чІоагІгІа экспулуатаци ю доккхача капитало, финансеи дьяьхе царна карабаха ба.

Къьметтеп эгтара чІоагІгІа деГІадьлаяча капиталистически мехьашка а тептера дунха са нах мІалбиса, чубаха моттиг йоацаш, деггіаи йолаш ца хоаш, медицински гІоиза Іалашбзна. ДІалалаца я Іламичача къамех болча наха еш нола хьь дайна дискриминаци, гелхаю къалнаьа бокъонаш.

Политически дьяьхе империализмах долала белгалдола ХІама да из деррігача лостамашка реакце низ совІаькха гІерташ хилар, ТІагІерта къовсам а лоаттабеш, къьхьегамхоша хоадам боллаш йола демократически бокъонаш яьхача моттигаша, тІагІерта, цкъьза говза кьайла а кхуьаьш йола наступлеи ю паччьахьлкхен монополистически капиталто иу бокъонаша духьала. Шийна ткераме бола ситуацеи эттача, шен ца йоалаш, йолаю цо политически шантажаш, репрессеи, террор, карательни акцеи. ТІа-тІа хьинарга юга политически арена тІа неофашизм. Къьхьегамхой тоіабара массанрча формаех ихоачам боацача моттигашка, империализмо отта а ду, хьал а иоаш дола процессанна низаш дуьхьал прогрессивни буржуазе ю, реакцеи политически диктатураш, къьхьегамхой интернационални бІрг мелбе гІерташ, империализмо хьал а хьею, провоцировать а ду къамий эгонан, новинизм, расизм, кхьча халкъашца ворамаш, цар бокъонаш, хьаьташ, цар къамий культурно-исторически тІехьаьа ца ларХІар.

ХІанзарча хинарча капиталнома антигуманни идеологе тІа-тІа дуьхьала зе ду наьха духовни вараза. Индивидуализма, низаш дара, фунгпага дой а дар мелд ашна хьаьш хьаьш уьлаш йолча куьаьл, гоража антикоммунизмо, пайда биккхера бола хьаст лерхіаеи культурана эксплуатаци яра духовность ца хилар юкъедоаладу, общественна моральни деградаци ю. Империализмо ЬоьшІа социала еррігача капиталистически обществе тІехьа Іалашъа терригтореш тІа-тІа. Тіа-тІа чІоагІа зуламе хуьаш латт доал деш йолча классий хьаштанта товр дара пьяьа сакхетам хиршаьха бокъаха буржуазни массови информаце средствей гІулахкаш. **Юларе ду** дунен капиталистически системан **чуре мехний деГІаахар цхьан боарамех да хилар.** Хьаминай империалисташа юкъерча ряьа керттера кхо центр: США, Малхбузен Европа, Япони. ЧіоагІгІан латт царна юкъера товарни Іаахийтара йола Іилман-техникин ю чудахьара ю сферашка ю экономикан ю. Эгтара хьалха Таиканча онеана овсеЙнеи Латински Америкен хуьаш, хьаьуланн латт экономически-политически ю. Іилман-техникин гуьаьл ю, цун ю социалистически доттагІас, ма я Іьльтарча машара тешаме чІоагІаю, дунен халкъашта юкъе лела гІулахкаш ше доацаш, машарен демократически кеп йолаш хуливітадча эгтара чІоагІа хьаллолаш, империалистически реакце наьхьа тІара керттера дуьхьал.

Исоаича, бІубенна ихоненга додаш долча социализма дунеина духьала латт хІанз а иш болаш кхераиен дола, амма эгтара чІоагІгІа ино болаш из хинна ца діаьлина доал, напигача, экономически гІоаттаяра дуе. **Капиталнзма юкъара кризис мІоаргхуш латт.** Де хІама доацаш готлуш латт цо доал деш йола сфера, тІа-тІа чІоагІа чуадоал цунна ма исторе хоадаеь ха ихоачалуш латтаи хилар.

ХІанзарча хахара капиталнзмо, социализмо, социализмаи ю ХХ дІаьшерре йоккхачу хана а кхьметтел из ешъаенна хана хана а хиначоа юхе. Монополей а паччьахьлкхен а низ цхьан механизме вІашагІйохаш йолча паччьахьлкхенмонополистически капиталнзма хІаллашка Іалашъате тІа-тІа дегІадьлаеча производственни низашгіеи капиталистически производственни отношенеиеи юкъера конфликт тІа-тІа ярагІа ухл. Тіа-тІа чуре меллу экономики низ, из гуш да из деГІахара юкъара темаш шортІятІаран, циклически структурни кризисаш вІаши чоалъьхьлараш яГоаръьлараш. Вілла діадарідоа ца лазар а хинна діаэтай дуккха нах чулоацаш йола балхазле, инфлящи, Іалашъате йоккхийча мастебашца къьчай бюджетни дефицити паччьахьлкхенашка доахка декхараш.

Капиталистически концентрацеи производства интернационализацеи духьхьал хьахиннер да къьхьегамхошта дерригача дунен масштаб эксплуатаци яра чотах Іалашмате дожкий пайдаГІучкухаш йола транснационални корпорацеи чІоагІгІалар. Мукъайиннича' паччьахьлкхений суверенитет йохаль ца Іаш уж Іахкуьд деГІадьлаеча капиталистически мехкий къамаи къаштагта а.

Хувщабенича лоаттама Іатовска гІерташ, даим маневраш ю монополистически буржуазе. Къаман доходи долча бюджетаца гІолла доккха капитала пайда баргбоача гайпара юкалеьх капиталистически паччьахьлкхейо, эгтара керда долча Іилманен техниканен карагІдаккхарш шийна ша гІулаялаш де еттале гІерт. Экспулуатіце механизме новкъалоцаеш, цун болх дукхагІа болаяра дацийл. Тіа-тІа дукхагІа чуккуьх квалифицирех, интеллектуальни низех, балхахоь нервни энергех дохаш дола пайдаш.

Дунен социализма влиянн чІоагІгІча лоаттаме кхъьгагамхой классови къовсаюо цкъьза пар цхьдона ДІадехарца тІа ца нйдача, тІо къьегама оолаш цхьаьнна дьяьхе тоа ца дича; цунах ду мах лаьх ца бича, социальни Іалашо ерта тоа на дича ца боалача ихоачабу капиталисташ. Из ду керттергаи, вешта ахьча, капитала доал металоатадара. Цхьаьнахьа, цу гІолла доккха маневраш тІа-тІа дуккха цхьаьна тарью инзаш дарца, монополнеен буржуазни паччьахьлкхенги къьхьегамхой вахара боарама цкъана ева духхьларача наступленеца.

Дунен халкъашта юкъерча ряьа керттера кхо центр: США, Малхбузен Европа, Япони. ЧіоагІгІан латт царна юкъера товарни Іаахийтара йола Іилман-техникин ю чудахьара ю сферашка ю экономикан ю. Эгтара хьалха Таиканча онеана овсеЙнеи Латински Америкен хуьаш, хьаьуланн латт экономически-политически ю. Іилман-техникин гуьаьл ю, цун ю социалистически доттагІас, ма я Іьльтарча машара тешаме чІоагІаю, дунен халкъашта юкъе лела гІулахкаш ше доацаш, машарен демократически кеп йолаш хуливітадча эгтара чІоагІа хьаллолаш, империалистически реакце наьхьа тІара керттера дуьхьал.

Дунен революционни процесах хьаьхоастадеш йиш йоацаш дакъа да **колонпальни дукъ шоашта тІера дІедьлаьккха механца шоай кортамукъаьле чІоагІъяра.** социальни прогресс яра тІехьа империализмана дуьхьала лоаттабу къовсам. Дунен тІара ниоаш дІа-юха нийсдара чІоагІгІа елиян ыьча -кортамукъаьлеи революцеита исторически карагІдаьнхар да империализма келонильни системах сан дІадаьлаеча кхувлача цун ийнйеи тІа тІа юхо ІамагІа йола итташ паччьахьлкхенаш хьаьлидар.

Шоаш кортамукъаьлеи йолаш хиннача шерашка шарех дукхачар бохкани культурен хьалъеча, къамаи паччьахьлкхаеи чІоагІъеча хоалуш дола толамаш дьяьхе, Дунен халкъашта юкъерча арене шоай бокъонаш дуьхьа уу мехкашда доаттабеча къовсама коллективни формаш хьахинна. Бакъда, опьто хьахьокх политически кортамукъаьа хилар чІоагІдара, экономически а социальни а дальъе дина яргалеяи яра тІехьа цар лаьцача наьхьа колониальни ахкоЛонильни тІехьеленеа, империализма тІулахкаша чІоагІгІа новкъарде еш йолга.

Неоколониализма политика а леллеш, империализм къьчуна паччьахьлкхенаІта яьккха суверенитетни чулоацаш боабе, цунна діаха а тІаьхьокам доаттабе а кхьметтел из чІоагІбе а гІерт. Из уж милитаристски гома ЬоьшІеоа, царех пландармаш а яь, агрессецни глобальни стратеги дуьхьа кхъьгагара пайда эца гІерт. Цо ду империализма юхачарбикхаш дуьхьа ца гІерт. Цо ду империализма юхачарбикхаш дуьхьа ца гІерт. Из уж милитаристски гома ЬоьшІеоа, царех пландармаш а яь, агрессецни глобальни стратеги дуьхьа кхъьгагара пайда э

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ПРОГРАММА

ШОЛЛАГIА ДАКЪА

СОЦИАЛИЗМ ЭРГАЯЬККХА ТОАЯРЕИ ЛЕРРАГIА КОММУНИЗМАГА ДОВЛАРЕИ ХЬАКЪЕХЬАРА КПСС ДЕКХАРАШ

I. СССР коммунистически кхоанеи социально-экономически дегIаахар сихданза дарг ца хилари

КПСС-о бухсоцIаш де лерхIар — вай мехка коммунизм хьалъегIа. Социализмо коммунизми цаI йолуш коммунистически формаце цхьаьнгена тIехьа шоллагIьяьр а йолаш ши фаза я. Уш тIехьажтIа шоайла эргаш яц: социализм дегIаяро, тIа-тIа йиззаргIа цун тарошши совенаш хьагучаювалар, юкъаркоммунистически юхьитташ чоагIтIуш хиларо хьакхех общество бокъонца коммунизмагалъа бухьйолуш йодани йолга.

Коммунизм — из,я нах массе оагIорахьара дегIахкхувларца цхьана IилIмен техникен даим дегIаахара дарда тIа производительни низаш айIургдоаш, общества берригача членей йиззаш социалистически шийла хургIойла общественни гIанза деррига хьасташ дина тоатол хинна IодолалургIола а «XIapанегара—хьинцарг хьежка, XIapанена—эшачуьна хьежка» яха сийлахь-йокхха принцип кхоачашгIург. йола а, производстна средстваех халъхъа юкъара доалахь эргIойла классово йоацца цаI йолга общественни строй. Коммунизм — из я общественни самоуправлени чоагIлургIола, общественна долчо берката къахьегIилга XIapаневаха ергара чоагIлагIа эшар, сакхеташе хиланза дарг доацар хургдола, халъхъа эгтара дуйIалгIа ГIуларх хургдола ца тайIара XIapаневаха ергара чоагIлагIа «тIаяна хьалхинтара пичхьалкхе йолаца хIара форма хургIьяь. Пачхьалкихеп органий балха малан политически йоацап хургда, ше къаьстта политически институт хилярах тарра, йоалаш-йоалаш ца эшача яргIьяь пачхьалкхе.

Вахара коммунистически хIисана хиланза яргIоаца белгало — общества члений сакхетам, общественни хьинар, дисциплина а самодисциплина а лаккача боараме хIинцале, коммунистически общекуете лелае тIаийца цаIаш йолга правилани кхоачашъеча хIара сага дера эшар а самал а хинна Дiоттаргдолаш.

Коммунизм — хIаравар пергIатта дегIаахар, берригш а пергIатта дегIаахара эша хьал хургдола общественни строй.

Бокъонца йола коммунизм деталашка диллача мишта хургья дIанхайкадеза цIи денхар лерхIан яц ЮПСС. Цунна дIагарга ме гIорта, коммунизм хьалъера опыт духхьал ма йоаю кердача общества эгтара лаккача фазан дола IилIман лаьра тIера хетараш дIаьхьгIа а белгалдаца а хургда.

Общество дегIаяра объективни закономна белгалдау социализм коммунизмаца лаар, хIаьта уж тергал ца хьакхаргI а дан. МоллагIча тайпара лелна сихдала гIертаро, общество тоаелна ларам материални а духовни а боарам теркал а ца беш, коммунистически принципаш юкъелхар, ошло хьа ма хьоккхара, тIехьале йолаш хIама дан, экономически а санна, политически а хьисанера гIалаташ дала тарлу цох.

Цу цхьан хенна КПСС-о лерхI, диана дарддоаца хуьдаман деча, керда декхарап кхоачашдеча менъал а гойта Йиш йоацIига. Парте терхалу 70-гн шерашна а 80-гIа шерашг дIадолалуш цо мохк дегIабоалабена шено йоаццан дахьача толамашца цхьана лерттIа йоаца тенденцеш а халонаш а хиннIига. ДухгагIча дахьке уж юзваенна я экономически ситуаце хинначя хувдамий, вахара деррига-

чаг доанхошка кIоаргIа эргалонаш янза яргца хилара хаинаIка а боагIтIча тайпара а мах ца барца, уж чакхйоахилга хоагIтIача бесса тIагIерга деладанзар. Цо новкъарле йора социалистически строн тароиех ч совленех а биззаргIа пайда эцара, дIахьалхашкахьа долхилга юхатеттар.

КПСС-о лерхIачох, хIанзарча чурча а дуьнен калкъашта юкъерча а хьалакха диллача советски общественна массе оагIорахьара прогресс елга, из боаррзагIа коммунизмагIкъа ухилга Iалашде деза **мохк социально-экономически дегIаболабар сихдара — хьалъашца.** Цо — парте стратегически курс. из тIаергалъ я советски обществе ца хьакха ергIа оагIонаш дIадала дахьке эргалъара: IилIман техничесна революце кIоаргIалъашарий лардан тIа цун материально-техническа база оалангара деиз кердаяккхара; хьалхарча дахьке экономически яраш а йоахаш, общественни отношенеш эргIойохаш товяра: кIъахьегама чуложаца а цун хьисана а, наьха материални а духовни а вахара хьалашца йоаргта хувцамаш дара; политически, общественни, идеологически институтий ергIнача система хьинар айдара.

Белгалдаь декхараш тоаме кхоачашделга парте дувз **сага фактора лоархIам лакхбарца.** Социалистически общества эффективно болх бе йиш яц, нагахьа санна общественни вахаре деррига доахьошца наьха творчески хьинар айдара керда наьхъашг ца лехе. Исторически де лерхIараш доккхаIга ме хул, уж кхоачашдар тIа-тIа лоархIамеIга де миллионни болчар дахьа санна хьаттдолаш. бекхтокхам болаш, сакхеташ хьинари гойташ данца лаьар.

Социально экономически дегIаухилга сихдара лардa тIа советски общество кердача доазошшка кхача еза, из да:

экономически дахьке — принципиально кердача IилIман-технически а организационно-экономически а боарам тIа йоаккхаш хьалъа боахам айбелга, из интенсивни дегIаахара наьха тIа йоаккхилга: общественни къахьегама оварлен. продукце дикала, производства эффективноста дахьке эгтара лаккагIа дуьнен боарамга ехоачилга; мехка йолча хьалхахьашка долхилга оптимальни структура а из лерттIа ВашIехьъяккхар а Iалашдела: къахьегама а производствана а обособленна яра боарам дикка лакхбела: колхозно-кооперативни доалахь халъхъ юкъарулгIа гаргахьолга, уж вашагIкхетара перспектина а йолаш;.

социальни дахьке — къахьегарга хьежка руьхьа дIа - юха денъара - социалистически принцип лерргIа чаях а йоахаш, халъхъа хьал - тарои дикала кердa боарами Iалашбела: общества алаеаш йоаца структура керттерча дахьке хьалъа, городаш хургап юкъе нонагIо йола социально-экономически а культурно-бытовой а башхалонаш дIайоахьага: производствени гIулях чахходоахва физически а хьаьнъалца а бу болх тIа организацIа бувзилгIа; социальни а интернационални а общость хиларах тарра советски хилъ дIаъо а юхатделга: творчески хьинара а наьха инициатива а лакха боарам хулга;

политически дахьке — пачхьалкихеп-а общественни а гIулях ахаца доал дена транспанш тIа-тIа дергIа хьъяьхьара, ' хоалдоаца система эргIойоаннаш тоаяра, халъхъа Iадала хорнаш йолча органий болх тоабара, профсоюзий, комсомола, къахьегамхой, къайолча массеи дIорганIзацей Iоархlам дIанхбара, представительни а духхьалъаш а демократе ергIачча формаех диканга тайпара пайда эцара наьхъагIа халъха социалистически самоуправлени йоаржаелга:

духовни вахара дахьке — советски наьха сайкетам чу социалистически а коммунистически идеал а йоаццан ма моральни принципаш, коллективизма а новкъосташха IилIми йо дара а уйIад йиззаш чоагIлерга: бахача наьхъ дуккха а дуккагIлерга IилIмана кIарагIдаьнарашка, культура маьхьалеханна кхоачабелга; массе а оагIорахьара дегIаяра сан эстетеца.

Цу хувцамех хIаьхургдар фуд аьчча, из да советски общество дикала кердача хьалага кхоачаргIар, вахара дерригача доахьошца нердача строя Iаламате йоккхий социальни низаш хьалъарьяь цо. Цунна цхьана коммунизма эгтара лаккагIча фазагахьа исторически тIа боаккхарга. Коммунистически перспективага хьежка дIам шиI политика, экономически а социальни а стратеги, организаторски а идеологически а декхарап леладу парте.

II. Парте экономически стратеги

Сага керттерча балха тIа — экономике хьалхарча дайъе йоаргта хувцамаш дела дIадех мохк социально-экономически развитдулар сихдара. Социалистка парте отгадеш цо ергара. Производства интенсификаци яргахьа чоагIга гола тоха еза, экономически дегIаахара дикала факторех бизгагIа а эгтара хьалхарча яргIан а пайда эцара тIаергзас еза хIара предприяти, хIара отрасель. Оаенна яьнна социалистически производственни отношенеш, лерттIа хьаьь боахама механизм йолча эгтара дикагIа IилIмантехьъяккхача а эффективнегIа а йолча экономикага долдар Iаланде деза, 2000 шу чакхдалаеха мехка производственни потенциал цоаза адсамъяккха еза, из дикалга диллача оалан тIара хувца а хувцаш.

Уж декхараш парте а халичъо а ихоачашцу IилIман-технически революци Iалашо а йоагIьсенача хьалашца, из чоагIга воздействи ю ма йоагIьсенача производственни отношенеш а оагIонашта, общественни отношенеш ергнача системана, сага шийна а из вахача-лелача моттига а, къахьегама овсарле наьха санна лакхъара, бIарча хьанIинача общественна прогресс яра керда перспективаш хьаелл.

Социализма исторически декхар — хьалхалатача IилIмана карагIдьнараш, эгтара диканга а низ болашга IIа а йола техника, коллективни къахьегама тIа-тIа бокъкатIа хула творчески низ коммунизм хьалъяра гIулях де отгабар.

IилIман-технически прогресс сихъяр—производства эффективность айяра керттера рычаг

ХIара объединене, хIара предприяте, хIара балха моттиге ма моттга чоагIлерга пайда эца беза къахьегама оварле лаккагIа болчу терлоргIа. Хьинаре а къорсам лоатгабе беза хьаечча хIамашца юIезигагIа къахьегам дIабахIитара, балха ха йоаелга юIезигдара, кердагIа йола техникен технологии юнъякхувлара тIехьа, порядок а дисциплина а чоагIтIеа порминровани елга эргадьянха тоаде, къахьегам IилIмата разряда ца вашIехьъяккхара прогресивни формаш шерра юкъякхувла, производства культура айе еза, къахьегама коллективаш тIа-тIа стабильнегIа хилийта, изобретательство а рационализаци а дегIаяхула еза.

ЕргIача стадешка — бийдал хьайоакхачара а комплексни чахIиоакхачара а яьнца буьхоццаш продукци арахецдара а цох пайда эцара а кхачалца **Iалама ресурсех, бийдалах, материалех, доагорах, энергех пайда эцаш** радикально тоадара тIаергалъ хила еза IилIмантехнически прогресс.

Къамаи доходгага дIайолха материалаш, металл, энергии юIезигIара темпаш сихъяна яргьяь. Ресурсаша IикомбIарах халъхъа боахама тIа-тIа дучкагIа эцаш йола доагора, энергии, материалаш доаттадара бола керттера хьаст хургба.

Ма моггга **продукце технически боарам айбара а из дикагIа хилийтара** а декхар парте экономически политика а практически балха а оргьюмотте болчаш тIаьяь нердаа карагIдьнараш доахьаш, эгтара лаккагIча технико-экономически, эстетически, психьолога а потребительски дIадехарашка хьежка, дуьнен рынке конкуренци е могаш хилга еза комотени продукци. Из дикагIа хилийтар — мел эцача Хламашца мохк а бе бе товараш хеттача бахача наьха хьаштаа а дизза гIа Iалашдара бола тешпаме ницъ. Хьаль Хлама во а брак йолаш а хилар — халъха материальни ресурсаш а къахьегам а лелъа боабар. Парте хьинаре хьалъонаргба советски нарма сий бахьанца лоатгабу къовсам. Продукци дика хIара профессионални а патриотически а доккхал деш дола хIама хила деза.

Алхха нерда техника арахецдара дегIаяхулара тийпа ца Iеш. IилIман-технически прогресса эффективность **тийпа я керттерча фондех дикагIа пайда эцарех,** хIара оборудование, производствени майдан хIара квадратни метра луш йола продукци дукхагIа хилийтарах. Фондоотдача лохьъяра дыкъе хьахинна тенденци дIаяккха еза. хIьята, перспективна диллача оал лакъье а еза.

IилIман-технически прогресс сихъяро тIа-тIа доккхагIа хулийт къахьегамхой юкъарца а практически а образовенегара Дiадехараш, Кадраш кийчьяра а цар квалификаци лакъъара а ергIача система оргайоаккхаш тоаяра, мехка дерргача оргьюмотте а регионална а планрга хила йоагIьяча бесса балха моттигаш къахьегама ресурсаши хулга Iалашдара тIаберзабаь никъ дерргагIа чакхбоахаргба.

Производствана массе тайпара интенсификаци а рационализаци а яра, IилIман-технически прогресса дарда тIа цун эффективность геттара чоагIга айяра тIехьа ловяттабу къовсам планови социалистически система боахама хьалашца организично буза советски общества гуманистически де дегIаяпаш ихоачашдаца, берригача наха хьабе болх хиларца, пачха вахара ергIа оагIонаш цахиддаш тоаярца.

Общественни производство структурни эргаякккхар

Интенсификаце наьхъа тIа довларо дIадех **экономике цIенхаттта структурни хувцамаш дела.** IилIме, техникс, технологе, общественни а индивидуальни а дIадехарашка хиначча прогресивни эралонашка хьежка сиха а хинхьяьа а хуцIаруьш йиш бесса дIаллача боахам, IилIман-технически прогресс ю а социальни денхараш толаме ихоачаше йиш хулийта а отраслаш сихагIча темпашца дегIаккхуьла еза, потребленге а накопленге а оптимальни боарам хилийта, производства средствашца а потребленге предметаш а хьаьяра агропромышленни комплекса отраслей пропорцеп тоае еза. Экономикаца социальни ориентаци елга чоагIдерга, тIа-тIа доккхагIа хулаш латта советски халъхъа хьашташ диззагIа Iалашдарахьа лерраIга гола, тоаярца.

Цунца дуьзданна керда дIадехараш хьалхашка отт **инвестиционни политикина.** Из декхарийла я капитальни вложенеей эффективность лакъъара, эгтара йоккхагIа **йола халиъа** боахама эффект хулга а экономика технически дегIайоагIилга а, дIадахийтача Хара сома дукхагIа продукци а къаман доход тIакхетилга шоаех тийшача лоархIамеIга участваштта царна концентраци елга Iалашде. Керда гIишлош хьалъяра а ца еш. дукхагIа йоакхо е еза болх беш йола предприятеш технически эргаялхара а царна реконструци яра а, производственни капитални вложенеей юкъарча боараме цу гIулякхашта ъьежаду рузнъа динка дукхагIа хилийта, оборудованега а машинашка а дIадохийтачун удельни боарам айбе беза. Хьалхарча аргIан декхар — ресурсаш боахача, чакхйоахача, царех пайда эцача дукхагIлерга хилийтара капитальни вложеней соотношени товяр, IилIман-технически прогресс сихъелга Iалашдеча отраслашкага озабезаен а беш, средствап дIа-юха екъар.

СССР экономикан дуьнен тIа эгтара толашгIьяьн низболанигIен яр хьинаре дегIаяхулара кхоачашдар дIадех **экономически низа лардаш — еза-йокхха индустри** дIахо а дегIайоалаяр.

IилIманен техникаиен керда карагIдьнарашта материальнаш ела парте геттара чоагIга лоархIам бу машиностроене. Из айяра темпаш сихъяр — перспективна дегIаахара магистральни лостам, халъхъа боахама ергIача отраслашка IилIман-технически прогресс яра а мехка обороноспособности боагIтIача боараме лоаттаяра а лара. Машиностроени денхарийла я эгтара толашгIича технико - экономически боараме йола, технологе а производство а шIтIехьъяккхача а революцIонни хувцамаш делга Iалашду, къахьегама овсарле дукхахааза лаьхъяр йолча, материальнаш а энерги а IенигагIа а дIадехараш а продукци дикагIа хулийтарйолча, фондоотдача алсамйоаккхарйолча машиний, оборудование а приборий а системаши комплексаш арахецда. Керттерча дахьке дегIаяхула еза станкостроени, электротехнически приборостроени, из айяра темпаш сихъяр — электротехника а приборостроени а. информатика ергIача индустри — IилIман-технически прогресс сихъяра бокъонца йола катализатораш.

КонструкцIонни материалаш хьаеча металлурге, химе, еза-йокххача промышленносте кхыча доакъошша потенциал чоагIтIеча. дикача оагIорахьара ма баккханза, даим ассортимент шерташа, материалаш дикагIа хилийта, дар терда кхы а экономичнига, прогресивнига дола тайпан дукхагIа арахецдара дарца.

ЛоархIамеIга декхар — **мехка доагора-энергетически комплекс** эффективно дегIаяхулар. ТIа-тIа дегIаяха мехка эцаран доагора а энерге а дергIача тайпашца боарамагIа Iалашдар IилIми доагора-энергетически баланса структура тоаелна, атомни энергетика сихха айелга, даим духъяьнаечни ихоачалуш йоацачен энерге хьастех шергIа пайда эцилга, боахама дергIача доакъошша доагора- энергетически ресурсашца а экономбара тIаберзабаь хьинаре болх дергIача чакхбоаккхарга.

Мехка социально - экономически прогресс яра хиланза дарддоаца хьал — **агропромышленни комплекс** дIахо чоагIтIар а цун эффективность лакъъар а, цун продукце мехка динарап дIадехараш, экономика покхарно-кооперативни дIадехараш, Юрта боахам индустриални Iарда тIа боаккхилга, боахам лелабара IилIман системаш, интенсивни технологеш, массанаьха юкъеIоалаелга, лыьттах пайда эцар тоаделга а цун беркат ресурсаши хулга Iалашдара тIаберзабаь никъ дергIагIа чакхбоахаргба.

Производствана массе тайпара интенсификаци а рационализаци а яра, IилIман-технически прогресса дарда тIа цун эффективность геттара чоагIга айяра тIехьа ловяттабу къовсам планови социалистически система боахама хьалашца организично буза советски общества гуманистически де дегIаяпаш ихоачашдаца, берригача наха хьабе болх хиларца, пачха вахара ергIа оагIонаш цахиддаш тоаярца.

Социалистически производственни отношенеш дола дара методаши эргаяьха тоаяр

Общества социально-экономически прогресс сихъяра хиланза яргIойаца — таро и производственни отношенеи хадлинза товеш эргIаяр, сихи дегIадоагIлача производительни низашка хьежка чоагIга латтарйолаш уж хьалланар, царна юкъе хьаьула антагонистически йоаца вIашдухьалеш шоай ханнаьха тучалаяр кьестаяр.

Парте керттера терман тIабоккхаш хуруда тIехьа тIайоагIьча хана а социализма экономически система лард йола **производства средствашта общественни дола дар чоагIдедеги шерделгеи.** Дiахо а лакхберга производственна обобщественни яра, из планлага ма йоагIьрга вIашIехьъяккхара боарам, Iалашда тоаярца халъхъа юкъарца доалахьен гIойленех а тароиех а пайда эцара формашни методаши.

Юрта боахама производительни низаш лакхдаларо, боахамашта мехка кооперации агропромышленни комплексни дегIаяро гIо керда дIахо а колхозно-кооперативни доалахье халъхъа юкъарчулга гаргахара, хIьята тIехьа тIайоагIьча хана вашагIьяра а. Из хуруда социалистически доалахьен шаккье форма массе а оагIорахьара дегIаяпаш гIоагIдаларцеп, экономика покхарно-кооперативни сентораш тIехь-тIехьа биззагIа пайда эцарца.

Парте IилIгерта терманан тIабоккхаш хуруда тIехьа тIайоагIьча хана а социализма экономически система лард йола **производства средствашта общественни доал дар чоагIдедеги шерделгеи.** Дiахо а лакхберга производственна обобщественни яра, из планлага ма йоагIьрга вIашIехьъяккхара боарам, Iалашда тоаярца халъхъа юкъарца доалахьен гIойленех а тароиех а пайда эцара формашни методаши.

Юрта боахама производительни низаш лакхдаларо, боахамашта мехка кооперации агропромышленни комплексни дегIаяро гIо керда дIахо а колхозно-кооперативни доалахье халъхъа юкъарчулга гаргахара, хIьята тIехьа тIайоагIьча хана вашагIьяра а. Из хуруда социалистически доалахьен шаккье форма массе а оагIорахьара дегIаяпаш гIоагIдаларцеп, экономика покхарно-кооперативни сентораш тIехь-тIехьа биззагIа пайда эцарца.

Парте IилIгерта хьалхлийтарйа къахьегама коллективашца, хIара боарам IилIмата разряда ца вашIехьъяккхара, хIара боарам IилIман-технически прогресс сихъяра воздействи ца ше хетийтара гийла, дикагIа дарг мел доаца гIулякхаш дергда социалистически доалахье лоархIа, цох духъхал шийна пайда эца гIертар соцадара, социализмача хийра йола рузнъа нарадердадара способаш—оплатнара дIахьага, шоай доалахьа рузнъа долаш хила гражданий конституционни бокъо Iалашъяра.

Парте бокхха лоархIам бу общественни производство дегIаяболаларо, коллективни личнаи бола беза, наьха вахара боарам хьисани дикагIлара хьинаре воздействи еш йоа **распределительни отношенеи — эргIойха товяра.** Хиданза дIахьергба общественни продукти къаман доходи эгтара пайдаре хургIойча тайпара дIа-са ишIьяра, къа ца хьегаш яьчча доходашта, къахьегарах доаIбр маесанна цIьхьагара цIьхьагарасан денъара — социалистически общества нормаштен принципаштен духьхалмел долчоа тешпаме юкъ йолларгIола никъ. ЦIенхаттта IIахьожам лоаттабагза барбан къахьегама бустаман потребленге бустаман, чоагIбе беза халъха боахама дикагIа йола результаташ а вахара бола коллективаш хIара бокъонца безам, хетараме вIашагIтоха еза нъахьара моральни материальни стимулаш.

ВIашн хувцамаш дара отношенеи дIахо я дегIайоалаелга хIиназа лоархIама декхар да. Беаьма бувзамаш тешпаме хулга лакхде деза. хаттарап предложенеи юкъе динамичан юкъоттнг хийта, материальни аччаи ресурсаш пайдаре лелаелга тоаде, оборотни средствапа го боахинга сихде гIорта деза.

Производства эффективность лакхъе, ръякъа дикагIча тайпара дIа-са хьожаде, хувцамаш де а дIадахийта а лер-

(Дiахододар).

(Дiахододар 4-ча оагIо тIа).

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ПРОГРАММА

(ДIаходдар).

Парте дишза дарддоацаш лерхI шиЙ экономически политика чакхйоаха инструмент хиларах тарра, **планировацаш хьакур** лакхдера. Планировани и моки социально-экономически дегIаахар сихдара, IилманI-технически прогресса кIийлен тIа производствана интенсификаци яра, боахама прогрессивни решенеш ихоачашъера, экономика нийса лакхлургIа Iалашдара иза бола рычаг хила йоагIаш. Планаш тIа керттера моттиг лоаташ хила деза ресурсех пайда эцара эффективность, продукци кердалаккара масштабаш, IилманI техникаех карагIдьяънарш кIийлен тIа кIаьхьагама оасарце лакхъIара, Комплексни хьакъ-чаннде деза экономически социальни дехкарап, органически ваши юьза еза яIаьхъха хана, пхе шера, шера планаш, лакхбе деза планировани IилманI боарам, чIоагIье оза планови дисциплина, Iалашъе еза паччахъалкхен юкъарра хьаштий приоритет, хьадда соацде деза ведомственность, местничество, бюрократизм, волюнтаризм гучаюьна моллагIа тIулакхаш. ЦIенкъаттаза тобе деза финансово-кредитни системаш боль, чIоагIье еза производственна эффективность лакхъара, ахча лелаш хулгеи хоорасчеты чIоагIъяра цо еш йола воздействен.

Доал деъеи планированни, стратегически дехкарап кхоачашъера а, центранизовани оагIонан дегIа а йоалаеш, парте хьинаре **дерзда керттерча производственни звено** — объединенеи предприятейн **лоархIан лакхбара гIулакхаш**, лерраГа дIахьорбца дар бокъонаш боахам ший лоламе хиларн шордара; бекхтохкама йоккхаза, цунна дукхагIа хилийтара бозамг лакхбара нижъ. Берригача коллективашца хила деза.

Парте дишза дарддоацаш лерхI боахама расчет дIахо а дегIайоалеелеш цо дер айделеш, экономически рычагаш чIоагIа е еш, дерзда латтача организацеца уттатаеш йоахаш-йоахаш йиззача хоарсчета тIа йоахйита. Объединенеи предприятейн боль тIехьIтIехьа дукхагIа тIакнийбеш хургба йIаьхъча хана. Производственни звено деи йолча, къаьхьагама коллективаш инициативаиеч творчествапеи парттахьаллача экономически нормативаша. Лакхъхара доал делга эрдалаьккха тоадара гIулакхаш органически вIаши дуввелуш хила деза лохьохьара къаьхьагама вIаши банкхьара стимулировани арси коллективни формаша. Рычагийн стимулийн система IилманI-технически прогресс сихъеча толамаш доахача, динагIйола продукци ерахеначча, производства рентабельности лакхъена къаьхьагача коллективашца совле ихоачашъера. Объединенеи предприятейн тарошаш бокъонаш лакхлургьа цар ньхьа средствашца производство дегIайоалаера, коллективанта материальни поощрени яраи социальни дешаш ихоачашларн.

Шердургьа оптови торговли, лакхлургьа предприятеш-та-потребителеашгIи продукци кIийьеришеи юкъерра духьхьаларча бувзамийн боахама договорийн лоархIам, аййургьа потребителча технически боараман продукце диналлан еш йола воздействен.

Маьхан уттаделарца эрдалькхха тоаде доагIа общественни хиланза яргIоевача затратий боарам, хIьаьта иштта продукци деча гIулакхийн динал маьхаша нийса хьаьхьокхарйолаш, цар Iилман-технически прогресса, ресурсай кхом бара хьинарегIа стимулировани ергIолаш, изделей технико-экономически потребительски свойствеш динагIа хулийтаргIолаш, дерригача кердадар, динагIйола юкъеъдолладергдолаш, рузкъан кхом бара режим лакхъара гIо кулътурни дахьъе эпаратта потребленн ярa боагIа боарамн струкгурех хулгга Iалашде.

Парте къьастта лоархIам бу къаьхьагача творчески чулоацами коллективнисткн хьмсани чIоагIдера, дуч **культура лакхъара, общественна вайда бар дуъъа лакха квартира хьакъ-чаннде деза экономически социальни дехкарап, органически ваши юьза еза яIаьхъха хана, пхе шера, шера планаш, лакхбе деза планировани IилманI боарам, чIоагIье оза планови дисциплина, Iалашъе еза паччахъалкхен юкъарра хьаштий приоритет, хьадда соацде деза ведомственность, местничество, бюрократизм, волюнтаризм гучаюьна моллагIа тIулакхаш. ЦIенкъаттаза тобе деза финансово-кредитни системаш боль, чIоагIье еза производственна эффективность лакхъара, ахча лелаш хулгеи хоорасчеты чIоагIъяра цо еш йола воздействен.**

Доал деъеи планированни, стратегически дехкарап къаьхьагача, центранизовани оагIонан дегIа а йоалаеш, парте хьинаре **дерзда керттерча производственни звено** — объединенеи предприятейн **лоархIан лакхбара гIулакхаш**, лерраГа дIахьорбца дар бокъонаш боахам ший лоламе хиларн шордара; бекхтохкама йоккхаза, цунна дукхагIа хилийтара бозамг лакхбара нижъ. Берригача коллективашца хила деза.

Парте дишза дарддоацаш лерхI боахама расчет дIахо а дегIайоалеелеш цо дер айделеш, экономически рычагаш чIоагIа е еш, дерзда латтача организацеца уттатаеш йоахаш-йоахаш йиззача хоарсчета тIа йоахйита. Объединенеи предприятейн боль тIехьIтIехьа дукхагIа тIакнийбеш хургба йIаьхъча хана. Производственни звено деи йолча, къаьхьагама коллективаш инициативаиеч творчествапеи парттахьаллача экономически нормативаша. Лакхъхара доал делга эрдалаьккха тоадара гIулакхаш органически вIаши дуввелуш хила деза лохьохьара къаьхьагама коллективни формаша. Рычагийн стимулийн система IилманI-технически прогресс сихъеча толамаш доахача, динагIйола продукци ерахеначча, производства рентабельности лакхъена къаьхьагача коллективашца совле ихоачашъера. Объединенеи предприятейн тарошаш бокъонаш лакхлургьа цар ньхьа средствашца производство дегIайоалаера, коллективанта материальни поощрени яраи социальни дешаш ихоачашларн.

Шердургьа оптови торговли, лакхлургьа предприятеш-та-потребителеашгIи продукци кIийьеришеи юкъерра духьхьаларча бувзамийн боахама договорийн лоархIам, аййургьа потребителча технически боараман продукце диналлан еш йола воздействен.

Маьхан уттаделарца эрдалькхха тоаде доагIа общественни хиланза яргIоевача затратий боарам, хIьаьта иштта продукци деча гIулакхийн динал маьхаша нийса хьаьхьокхарйолаш, цар Iилман-технически прогресса, ресурсай кхом бара хьинарегIа стимулировани ергIолаш, изделей технико-экономически потребительски свойствеш динагIа хулийтаргIолаш, дерригача кердадар, динагIйола юкъеъдолладергдолаш, рузкъан кхом бара режим лакхъара гIо кулътурни дахьъе эпаратта потребленн ярa боагIа боарам струкгурех хулгга Iалашде.

Парте къьастта лоархIам бу къаьхьагача творчески чулоацами коллективнисткн хьмсани чIоагIдера, дуч **культура лакхъара, общественна вайда бар дуъъа лакха квартира хьакъ-чаннде деза экономически социальни дехкарап, органически ваши юьза еза яIаьхъха хана, пхе шера, шера планаш, лакхбе деза планировани IилманI боарам, чIоагIье оза планови дисциплина, Iалашъе еза паччахъалкхен юкъарра хьаштий приоритет, хьадда соацде деза ведомственность, местничество, бюрократизм, волюнтаризм гучаюьна моллагIа тIулакхаш. ЦIенкъаттаза тобе деза финансово-кредитни системаш боль, чIоагIье еза производственна эффективность лакхъара, ахча лелаш хулгеи хоорасчеты чIоагIъяра цо еш йола воздействен.**

Доал деъеи планированни, стратегически дехкарап къаьхьагача, центранизовани оагIонан дегIа а йоалаеш, парте хьинаре **дерзда керттерча производственни звено** — объединенеи предприятейн **лоархIан лакхбара гIулакхаш**, лерраГа дIахьорбца дар бокъонаш боахам ший лоламе хиларн шордара; бекхтохкама йоккхаза, цунна дукхагIа хилийтара бозамг лакхбара нижъ. Берригача коллективашца хила деза.

Парте дишза дарддоацаш лерхI боахама расчет дIахо а дегIайоалеелеш цо дер айделеш, экономически рычагаш чIоагIа е еш, дерзда латтача организацеца уттатаеш йоахаш-йоахаш йиззача хоарсчета тIа йоахйита. Объединенеи предприятейн боль тIехьIтIехьа дукхагIа тIакнийбеш хургба йIаьхъча хана. Производственни звено деи йолча, къаьхьагама коллективаш инициативаиеч творчествапеи парттахьаллача экономически нормативаша. Лакхъхара доал делга эрдалаьккха тоадара гIулакхаш органически вIаши дуввелуш хила деза лохьохьара къаьхьагама коллективни формаша. Рычагийн стимулийн система IилманI-технически прогресс сихъеча толамаш доахача, динагIйола продукци ерахеначча, производства рентабельности лакхъена къаьхьагача коллективашца совле ихоачашъера. Объединенеи предприятейн тарошаш бокъонаш лакхлургьа цар ньхьа средствашца производство дегIайоалаера, коллективанта материальни поощрени яраи социальни дешаш ихоачашларн.

Шердургьа оптови торговли, лакхлургьа предприятеш-та-потребителеашгIи продукци кIийьеришеи юкъерра духьхьаларча бувзамийн боахама договорийн лоархIам, аййургьа потребителча технически боараман продукце диналлан еш йола воздействен.

Маьхан уттаделарца эрдалькхха тоаде доагIа общественни хиланза яргIоевача затратий боарам, хIьаьта иштта продукци деча гIулакхийн динал маьхаша нийса хьаьхьокхарйолаш, цар Iилман-технически прогресса, ресурсай кхом бара хьинарегIа стимулировани ергIолаш, изделей технико-экономически потребительски свойствеш динагIа хулийтаргIолаш, дерригача кердадар, динагIйола юкъеъдолладергдолаш, рузкъан кхом бара режим лакхъара гIо кулътурни дахьъе эпаратта потребленн ярa боагIа боарам струкгурех хулгга Iалашде.

КПСС дехкар оттаду халкъа боахама дерригача боарамашка **доал дарда организацийн структура** эргашъе хьаштий приоритет, хьадда соацде деза ведомственность, местничество, бюрократизм, волюнтаризм моллагIа тIулакхаш. ЦIенкъаттаза тобе деза финансово-кредитни системаш боль, чIоагIье еза производственна эффективность лакхъара, ахча лелаш хулгеи хоорасчеты чIоагIъяра цо еш йола воздействен.

Доал деъеи планированни, стратегически дехкарап къаьхьагача, центранизовани оагIонан дегIа а йоалаеш, парте хьинаре **дерзда керттерча производственни звено** — объединенеи предприятейн **лоархIан лакхбара гIулакхаш**, лерраГа дIахьорбца дар бокъонаш боахам ший лоламе хиларн шордара; бекхтохкама йоккхаза, цунна дукхагIа хилийтара бозамг лакхбара нижъ. Берригача коллективашца хила деза.

Парте дишза дарддоацаш лерхI боахама расчет дIахо а дегIайоалеелеш цо дер айделеш, экономически рычагаш чIоагIа е еш, дерзда латтача организацеца уттатаеш йоахаш-йоахаш йиззача хоарсчета тIа йоахйита. Объединенеи предприятейн боль тIехьIтIехьа дукхагIа тIакнийбеш хургба йIаьхъча хана. Производственни звено деи йолча, къаьхьагама коллективаш инициативаиеч творчествапеи парттахьаллача экономически нормативаша. Лакхъхара доал делга эрдалаьккха тоадара гIулакхаш органически вIаши дуввелуш хила деза лохьохьара къаьхьагама коллективни формаша. Рычагийн стимулийн система IилманI-технически прогресс сихъеча толамаш доахача, динагIйола продукци ерахеначча, производства рентабельности лакхъена къаьхьагача коллективашца совле ихоачашъера. Объединенеи предприятейн тарошаш бокъонаш лакхлургьа цар ньхьа средствашца производство дегIайоалаера, коллективанта материальни поощрени яраи социальни дешаш ихоачашларн.

Шердургьа оптови торговли, лакхлургьа предприятеш-та-потребителеашгIи продукци кIийьеришеи юкъерра духьхьаларча бувзамийн боахама договорийн лоархIам, аййургьа потребителча технически боараман продукце диналлан еш йола воздействен.

Маьхан уттаделарца эрдалькхха тоаде доагIа общественни хиланза яргIоевача затратий боарам, хIьаьта иштта продукци деча гIулакхийн динал маьхаша нийса хьаьхьокхарйолаш, цар Iилман-технически прогресса, ресурсай кхом бара хьинарегIа стимулировани ергIолаш, изделей технико-экономически потребительски свойствеш динагIа хулийтаргIолаш, дерригача кердадар, динагIйола юкъеъдолладергдолаш, рузкъан кхом бара режим лакхъара гIо кулътурни дахьъе эпаратта потребленн ярa боагIа боарам струкгурех хулгга Iалашде.

КПСС дехкар оттаду халкъа боахама дерригача боарамашка **доал дарда организацийн структура** эргашъе хьаштий приоритет, хьадда соацде деза ведомственность, местничество, бюрократизм, волюнтаризм моллагIа тIулакхаш. ЦIенкъаттаза тобе деза финансово-кредитни системаш боль, чIоагIье еза производственна эффективность лакхъара, ахча лелаш хулгеи хоорасчеты чIоагIъяра цо еш йола воздействен.

Баха хаа йиззаца а, лайдане а къаьхьага Iалашдар, общественни хьштани теркал а деш, болх бе могаш болча берригача граждананаша шоаш кержача балха сферс, ший бе-замга, хIамах каьларга, дешара боарамга, профессионально кIийнча хьежна болх бе ший хилийтара терковали Iалашъор дуъъа дIако чакхъяккхана эргIыц IилманI-технически, экономически, социальни гIулакхий комплекс.

ДIахорча хана а лерраГа чакхбоаккхаш хургба кулгарка ду балхани дикка иIезигдара, безаме боаца, жинхьа-ла физически, психологически эцна къаьхьагача дикка иIезигбара, перспективе — цIенбаь дIабаккхара, производственни травматизмни профессионални лазараши дIа-доахилгга Iалашдеи доца унахIлена санитарно-гигиенически хьалаш хьадара, толашгIиЙола керамаш, ларамаш, ткани тIа-ларза-бе-ларза-бе-ткань. Производствана интенсификаци яро, цун эффективность лакхъяро, къаьхьагама оасарце айяро дIахорча хана керда тароншш хьелларгьа балха ди лоандара, мах дIатIа а луш, къаьхьагамай отпускаш яIаьхъарга.

Парте дIахорча хана а де меи доагIар дерзда мехка экономически тароншка хьежка къаьхьагамай реальни доходаш тIа-тIа лакхлуш а, дерригача тIоаниЙн социальни группайн хьал-таро аййун а хилийтара.

Коммунизма хьалхара фаза болх хана къаьхьагамай доходаш тIа-тIа лакхлуш а, къаьхьагача хьаст хургба балхах лу алани. Балхах алани телара система хадданза эргайоа-хаш тоае еза цо биззача боараме къаьхьагама дукхалн дикалн, цун хьалашн хьажнинарн терхадергдолаш, кIийнафинаци, къаьхьагама оасарце лакхъара, продукци дIаналлан тоадергдолаш, ресурсай дерригача тайпаех рационалыни пайда эцара а цар кхом бара а бола ньхьа безам собственнхарголаш. Ма дарра аьлча, цун дарде айдала деза алани а къаьхьагамахой ваха боарам а. Общественна хьежна доккхагIа хилара хьаштий Йоккхагlа хьежна алани ийдеранга ахча Iотlаьхьетардга, бахача нахагара йоаца налоган иIезигьа-га тIаберзабаь ницъ дIако хьорбца. Парте принципиальни де дезаш лерхI къа ца хьеташ доходаш иIелга, распределе соцlалистически принципаш дIа-моллагIа тайпа-ра фонда бахьана а, бувзамийн тIа-тIерттa дIадоахиргда.

Мах боацаш халкъа дешара, унахIлена, социальни Iалашоп паччахъалкхен юкъара системаш дегIайоалеача, къаьхьагамошта салаIара хьалаш тоадера, социалнаме объективнно хьаннаа дарддоала къаьхьагамаша, дIалаьцаш-къаьхьа граждани, деза-лаш, социальни группаш вIаши цхьатарра мах-териально Iалашъяьйоацлира эргаш хулга тIа-тIа иIезигдеча, бераштa хьетам балора доца социально-экономически культурини хьалаш цхьан дарзме доалъча, бахача нахах цхьабаь-ган дегIа а тIоаниЙн йоацаш хилар дIадаккхара гIо деча дIако йодача хана яхь а боккхагIа доарIам хила деза **потребленге общественни фондаш** сихха алсамIойохира а ийбсаIа дIа-нохь ехьIгда, а дIако хьоргда.

ЭгIара гIулакхаш дегIайоалаера **торговли общественни питани**. Цар материально-технически база чIоагIлургьа, на-ха гIулакх дара культура лакхъара. Юрта торговли сетьа-ш дIахьорбца дIако а дегIахоан хургба. Балхах хьежна, чоалхан балхах дай-ноаной бехкдана, бераштa цхьтта балора хьежна, чоалхан балхах дай-ноаной бехкдана, айбана баргбан. хIьаьта иштта дай-ноаной мазрша, Iалашбаь а сатийна а къоанал йолаш хилийтара бола берий бехнтохкам а.

Парте данм йоакхо **ю ноаной болча кхаланалъя хьалтаро дIахо тоадра**. Из Iалашдара тIадерзда, хургба эргашъяьна цхьана къоанал йолаш хилийтара аьттув бола ньхьа-ш дIахьорбца дIако а дегIахоан хургба. Къастта йоахо ергIа наьнали берди хьежна, хьаь